

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

אכ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כ כא

חלק הקרע יקרא קרע . ויש דבר שבקריעה אחת
יתחלק הדבר לקרעים רבים כפי הרבנות הדבר וסדור
חלקיו ועל אופן זאת הקריעה ע"י קריעה אחת נעשו
הרבה קרעים לימין ושמאל כפ"א הונח פעל פרס (צר
שליסן) כמו בגדיו יהיו פרמים (ויקרא י"ג מ"ה)
ובגדיו לא יפרס (שם כ"א י"ד) וגורת פרס מן פר
לשון התפוררת והיינו חלוק לחלקים רבים שיתפורר
הדבר ע"י קריעות בהתפורר האבק ומ"ס פרס מ"ס
האמתי' ומוצא בשרשים שרש פר . והפרימה כוללת
לפ"ו הקריעה בדרך כלל שכ"מ שנאמר לא יפרס נכלל
ג"כ שלא יקרע שא"ל לפרימה בלי קריעה אלא שחופס
לשון פרימה בדבר שבטבעו הוא מתקרע לקרעים הרבה
מוד בשמתחילין לקרעו אבל אין משש בדבר אם יתקרע
לשנים או להרבה חלקים וכענין שאמרו בש"ס (מכות
ס"ג וסוטה ס"א) אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו .
ור"ל שאינו צריך לדקדק אם נתקרעו רק לב' חלקים
או ליותר חלקים . ולהרב בהרמורה שם עוד פירושים
אחרים וכולם שווים לעונה :

יריעה כא

כתח . שף . כתש . שחק . טחן .

דך . הפעל הוא הנקרא בל' בני אדם שפשוף
היינו שמשפטים דבר בדבר ע"י כ' התבטל
צורתו של אחד הוא שהונחו עליו אלה המלות בדרך
כלל (רייבן) וההבדלות שביניהם הם חלוסי אופני
השפשוף וחלוסי איכות הדברים שנעשה בהם השפשוף .
שם דבר שצריך שפשוף רב כשהוא דבר קשה ויש שאין
צריך רק שפשוף קל כגון דבר רך . ויש שפשוף שאינו גוגע
רק בחלק החזון של דבר ויש שגוגע בכל הדבר ומחלקו
לחלקים דקים . יש שפשוף בדבר יבש ויש בדבר לח
וכיוצא בזה . הונח פעל כרתח . על השפשוף הנוצרה
ובדרך כלל בין בדבר קשה כגון ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' כ"א) . וכתח נחש הנחשת (מ"ב י"ח ד') .
ונחתו חרבתם לאחים (ישעי' ז' ד') . ולא ימלא
בזכותו אדם (שם ל' י"ד) . ובין בדבר רך כגון
ומעוך וכחות (ויקרא כ"ב כ"ד) היינו ששפשומו
הביצים כ"כ עד שגעשו כמו ריר (צר ריבן) . ואמר
בשמן של חנרה ושל מנחות שמן וית וך כתיב (שמות
כ"ו כ') . בשמן כתיב דנע הסין (שם כ"ט מ') אמרו

חז"ל (מנחות ד' ס"ו) אין כתיב אלא כתח . אין
ר"ל שאלת כתיב אינו סובל רק לשון כתישה שהרי
כתישה לחוד וכתישה לחוד . ועוד שהכתישה היא מה
שעשה במדוכה וכפי מה שיתבאר לפנינו ואלו הי' כותש
את הזמים במדוך הי' ג"כ השמרים ומתערבין עם
השמן מכה ההדכה ולא הי' שמן וך . וגם הי' צריך
לומר שמן וית כתיב או נדוך ולמה אמר כתיב . אבל
כוונת הש"ס שכתוב האמור כאן אינו אלא לשון כתישה
שנלשון חכמים שנלשגוס ז"ל מורה שם כתישה על כל
מיני פריכה והתפוררת דבר קשה בין במדוך בין שלא
ע"י מדוך וצ"ל לאבוקי שלא לטחון הזימים תחלה ברחים
כמו שטוחנין אותם אח"כ . רק ישפסם תחלה היטב
ביד או בכלי שיתחכו זה בזה עד שיתפתח העור ויאל
השמן הוך בלי דומק (פר רייבן) שגם התפרק עוד
הזית ע"י חכוך ושפשוף מרובה יקרא כתיב . וכן
ויכוס ויכתוס (במדבר י"ד מ"ה) . ויכתו אהכס בשעיר
(דברי' א' מ"ד) לשון כתישה (אויף געריבן) . כי
מלת ויכוס הוא הריגת האנשים ומלת ויכתוס הוא
כתישת מערכת הנצב שלא נשאר שנים זה אצל זה
רק נרמו זה לכאן וזה לכאן . והנה בפעל הכתישה אין
בו התחלקות הדבר כולו לחלקים דקים כ"א התחלקות
השטח החזון של דבר והשתנות צורתו החזונה ע"י
שפשוף מרובה הרי הוא אומר ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' ו') ואלו הי' צמובין ואכות חלוקה לחלקים
דקים לא הי' שוב צריך לומר טחון כ"א רק ואכות אהו
היטב א"ו שאין צלשון כמות רק הפסד השטח החזון
והונח על התחלק הדבר כולו לחלקי דקים פעל טחון
(מאהלען . צר מאלמען) כענין שטוחנין גרעיני התבואה
שיתחלקו הגרעין כולו לקמח ואבק דק . כמו ויטחן
עד אשר דק (שמות ל"ב כ') וענין דק לפי שיש טחינה
בטה שיטארו חלקי הגרעין גסים כחול הגם כשאין אבני
הרחים נפוסים ודחוקים זו על זו היטב ויש טחינה דקה
עד שיתחלקו הגרעין לאבק ויהי קמח כשאבני הרחים
חכופים יותר זו על זו לזה אמר עד אשר דק כלומר
טחינה דקה . וכן וטחנו ברחים (במדבר י"א ח') .
ובטלו הטחנות (קהלת י"ב ג') כלומר השיינים הטחנות
את המאכל אבל גוף הטחינה שפשוף מרובה עד
שיתחלק הדבר כולו :

והנחת שף . על השפשוף הקל . והיינו בדבר
רך שא"כ שפשוף רב ובקל יוספד
נורטו . כמו יוסף ראש ואתה שפוטט עקב (בראשית
ג' ט"ז)

ג' ט"ו) דהיינו שפסוק עוד הראש של נחש שהוא רך
 שאם לבד כבר מספיק למיתת הנחש (זר שייארן)
 שאע"פ שיש בראש איו' מיני נחשים עלם קשה אין צורך
 לכתתו כי רק קלקול עוד הראש וקרומיו עם החוטין
 והגידין מספיק להריגת הנחש. וכן ואתה תשופנו עקב
 ג"כ ע"י שפסוק קל שהנחש מושפף בלשונו בעור
 הבשר של אדם ומומיתו בחרם שבין שיניו הנכנסים בפנימי
 העור. וכן ושפו עלמתיו לא ראו (איוב ל"ג כ"א)
 דהיינו קלקול צורת העצם ותארו החלון שאין לו שוב
 מראה ותארו הראוי (ז"ט בעריבן) או שענין ושפו ר"ל
 ששפסוף העור הספוגי ההוא המלביש את העצם מבחון
 הנקרא (פערואסטעאום. ביון היטליין) שהוא עיקר
 חיות של העצם שאם נשפף ממנו שוב אין העצם יכול
 לחזור ולחיות וענין לא ראו מלשון פטום ושמיכות
 בענין הלכ מריאים ושור ומריא.

ומענין שפ פעל ג' שרף כמו גם נשף בזה ויבשו, אשר
 בשערה ישפני, אך חשך ישפני, נשפת ברומך. שכולם
 אינם לשון נשיבה (וועהען) או דחיקת הגשימה (הויבן)
 כ"א לשון שפסוף ונגיעה מזולעת שחוקה קלת מגיעה
 הקלה הפשוטה. ועושה קלת רועס (שטרייפן.
 שטרייבן) והיינו שפסוף מעט. ויהי' זה ג"כ ענין
 ואתה תשופנו עקב היינו נגיעה קלה בעור העקב
 (שטרייבן) שהוא עוד יותר קל מן השפסוף של עור
 הראש שאמר בו הוא ישקר ראש:

והוראת עחק. על התפוררות דברים קטנים
 דקים שנתדבקו יחד כגון סמים
 כתושים ומלח דק וזרע שומשמיין ועפר ואבק דק וכיוצא
 בהם שיתדבקו החלקים הדקים לפעמים זה בזה ע"י
 לחלוט ונעשים גוף אחד עד שצריך שוב למללס ולנכנס
 ביד או בכלי זה יקרא שחיקה (איוב איינאכדר רייבן)
 שנעשה ג"כ ע"י שפסוף ביד או בכלי להלק ולהפריד
 הדבקים ואין צורך לכתשן שכבר הם כתושין ועומדין.
 מזה הענין ושחקת ממנה הדק (שמות למ"ד ל"ז)
 שכפי עומק פשוטו של מקרא אין מלת ושחקת שב על
 הסמים השלמים שגוה ליקח שיהי' כותשם כשירצה
 להקטירם שהרי כבר נכתשו קודם לכן מיד בקיפת
 הסמים במ"ש בפסוק הקודם ועשית אתה קטרת רקם
 מעשה רוקח ממלח שהוא כתישת הסמים וערובן דל"ג
 מאי מעשה רוקח יש כאן, ואמר שכבר נכתשו מקדם
 מזה זה שאמר שוב ושחקת? וכן באמת הי' הדבר
 בזמן המקדש שמיד שהיו מביאים את הסמים לצבור

לעבודת המקדש מיד היו ג"כ כותשים אותם ונותנים
 אותם בלשכה לאוצר להסתפק מהם כל השנה ושוב לא
 הי' צריך לכתשם עוד שנית בשעת הקטרה אלא
 שברבות הזמן נתדבקו יחד החלקים האבניים ע"י איו'
 לחלוטית שכנס עליהם מן האויר כמו שיזדמן תמיד
 בדברים הכתושים כשמוחים זמן ארוך והי' צריך שוב
 בשעת הקטרה למללס ולפרקם ביד או בכלי כדי שיהי'
 הקטרת הדק היטב והוא הגרזה האמתי במלת ושחקת
 דהיינו מליטה ופריקה של החלקים הכתושים שנתדבקו
 אלא שביה"ב שנאמר בו קטרת סמים דקה הי' צריך
 להחזיר הסמים הכתושים שוב שנית למכתשת כולם בין
 דבוקים בין שאינן דבוקים כדי שיוכתשו עוד שנית
 בדרך כתישה גמורה עד שיהי' דקה מן הדקה. וקנת
 ראה לדברנו ממה שאמרנו (בריתות ו') פעמים בשנה
 היו מחזירין את הקטרת למכתשת, שהעם ג"כ
 צהכרח כדי לפרר החלקי' הדבקים שנתדבקו באורך
 הזמן זה לזה אבל לא לכתשם שנית כי זה לא הי' רק
 ציוס הכפורים בלבד אבל הי' הצורך להחזירם למכתשת
 ב"פ בשנה כדי שלא יתקשו הדבקים הרבה כ"כ עד
 שיתקשו כאבן ויהי' אח"כ קשה למללן בשעת הקטרה
 לפיכך יתחזרו בהם הכתישה ב"פ בשנה אלא שלא ימלט
 שלא יהי' שוב נתיים מתדבקים קלת יחד והי' מן הצורך
 לשחקם עוד בזמן הקטרה ע"י הקפיד הכתוב בערפוס
 שיהיו דקים בשעת הקטרה. אלא שלפי שלא תמיד
 נודמן כך שיהיו כאן חלקים דבוקים אחר שהחזרו
 למכתשת לפיכך לא דברו מזה בחלמוד כלום שיהי' צריך
 לשחוק עוד בשעת הקטרה כשנודמן שישארו שם חלקים
 בושיים דבוקים שהוא דבר שאין צריך לומר כמו שאז"ל
 שאם נמצא שם צרור או אבן שהי' צריך לזרקו כי אחר
 שהקפיד הכתוב שיהי' הקטרת דקה שוב אז"ל שלא
 יקטיר מה שאיש דק. וכן ואשחקם כעטר ארץ כטיט
 חוצות אדיקס (ש"ב כ"ב מ"ג) ואשחקם כעפר (תלים
 י"ח מ"ג) שהעפר בעצמו בעל חלקים דקים ומה צורך
 לשחיקה בזולת שלפעמים מתדבקים ונעשו צרור אחד
 עד שצריך שוב למללס והוא מליצה נאה שמדמה
 המזורר דבוק האויבים כדבוק חלקי עפר שא"ל כתיבתה
 וכתישה בכח רב ב"א שחיקה בכח קל וזכאפס יד
 ישנרו. וכן אבנים שחקו מים (איוב י"ד י"ט) שאין
 במים הרכים כח לכתוש אבנים ולכתתן כמו שפועה
 המכתש רק שפין ומשפספין באבנים כשיעברו עליהם
 תמיד והם גמומים. והאבק הדק הנשחק מן הדבר

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כא כב

והוראת דך על הכתיבה שעל ידיה יתחלק הדבר
 כולו לחלקים קטנים דקים (שטאסן) כמו או דכו
 במדנה (במדבר י"א ח') יקרא הכלי שדכין בתימו
 מדנה (מערוז) והכלי שדכין בו יקרא מודך (שטעסל).
 הכלי שכותשין בתוכו יקרא מכתשת (שטאמטע) והכלי
 שכותשין בו יקרא מכתש (שטאמטער) ובמקום א' יקרא
 הכלי שכותשין בתוכו ג"כ מכתש כמו הילילו יושבי
 המכתש (כפניה א' י"א) אבל יותר נראה שהוא
 שם המושט כשם כתישה (דעה שטאמטע) שכולל שני
 הכלים יחד המכתשת והמכתש כמו מודה מלרים. ומה
 שכללו פעל כתש ודך המונחות על הכתישה בתוך
 השמות המורות על השפוף היינו מטעם שלפעמים
 יש כתישה שלא נעשה רק ע"י שפוף כענין המצוי
 אלל רוקחי מרקחת שדכין הסמנים בתוך כלי חרש
 וזכויות שאינם מרימים האודך להדך רק מעבדים
 אותם נכח על הסמנים ומשפפים אותם סביב סביב
 עד שידוכו :

יריעה כב

מעך . **מרח** . **עסה** . ההוראה הכללת בהם
 משמוש היד בדבר דך
 שמד רכותו מתמעך במשמוש היד (דריקן) אלא
 שלשון מעך הוגת על המשמוש הקל שאינו ממשמש
 בחזק עד שיהי' הדבר קרוב לקבל הפסד אבל ממשמש
 ברסיון ונחת ואם אירע שניזוק הדבר ע"כ לא הי'
 במתכוון (דריקן) כמו ומעך וכתות ונתוק וכוות
 (ויקרא כ"ב כ"ד) מועד הוא שנתקלקלו הביצים
 במקצת שלא הי' המשמוש בהם חזק כ"כ עד שיתקלקלו
 לגמרי רק הי' המשמוש קל וגודמן שנתקלקלו קצת
 (גר דריקן) וכש"כ כתות שנתתו הביצים ונתקלקלו
 גמור . וכש"כ נתוק שנתקו משרשם וכש"כ כרות
 שנכרתו ונפרדו משרשם לגמרי שהכתוב מומטה למעלה
 קחשיב ממוס קל לתוס גדול בדרך זו ואז"ל ו . וחניתו
 מעוכה בארץ (ש"א כ"ו ז') אין מלת מעוכה שב על
 הארץ ור"ל שהיתה הארץ מתמעכה מן החנית וכטעם
 אריק חרבי . אך הוא כפשוטו שהיתה החנית מתמעכת
 מן הארץ שבהכרח הי' נועמה בקרקע קשה כדי שתוכל
 לעמוד בקומה זקופה ולא בעפר תחות שאינה יכולה
 לעמוד . וע"י הנועמה בקרקע קשה הרי החנית כאלו
 היתה ממועכת מן הקרקע . וכן שמה מעכו שדיהן
 יחזקאל

ע"י משמוש ומלטול מדונה יקרא שוחק . וכשחק
 מחזנים נחשבו (ישעי' מ' ט"ו) והוא האבק הנדבק
 בכף מחזנים הנשחק מדברים הנשקלים בו שהוא קל
 כ"כ עד שאינו עושה הכרעה כלל במשקל ואינו חשוב
 כלום , ואפשר שלשם כך ג"כ נקרא השמים שחק ועד
 בשחק נאמן . ושחקים ירעפו טל כנוי לאותו השטח של
 האויר העליון שבו יתשפסו האידים המימיים זה בזה
 ע"י נשיבת הרוח ונעשים לטפות טל ומטר והוא ענין
 שאמרו (חגיגה י"ב) שחקים שבהם רמים עומדות
 ועומות מן לכדיקים דהיינו פירות הארץ הגדלים
 מטללים וגשמי ברכה :

אבנם כתש ודרך . אין הגמחת הראשנה על
 השפוף כ"א על הכתישה במודך
 הנעשה ע"י הרמת המודך למעלה והורדתו בכו על
 דבר שרוצים לכתשו אם נכח בגוף או נכח כובד המודך
 (שטאמטן . שטאסן) . רק שיש כתישה במקצת כשאינו
 מתכוון לכתש גוף הדבר כ"א להסיר קליפתו החנוכה
 עליו יורה פעל כרש (שטאמטן) כמו אם תכתוש
 את האויל בתוך המכתש בעלי לא תסור
 מעליו אולתו (משלי כ"ו כ"ב) כלומר אף אם תתן
 את האויל בעלי (אין דיא שטאמטע) לכתשו עם
 השעורים שנתנים שם לעשות מהם ריפות (גריוסן)
 שאינם מתכוונים רק להסיר קליפתם אפ"י לא תסור
 מעליו אולתו אמר מעליו דהיינו קליפתו החנוכה שהיא
 האולת (אבר פלעכע) אבל חלקו הפנימי דהיינו הנפש
 השכלית אין בה אולת כל עיקר ואמרו בתוך הריפות
 שמשמע מעורב עם הריפות כדי לרמוז ענין נאה והוא
 שהוא מן הידוע שיש הרבה דברים שאינם נוחים
 להיכתש כ"א כשהם מעורבים עם דברים אחרים כגון
 דברים קטנים עגולים כקטניות ולווים וכיוצא בהם
 שגשגים תמיד מתחת המכתש ומזדרקים לחוץ עד
 שצריך לערבעם עם שאר דברים שאינם עגולים כדי
 לכתשן כך הענין בבני אדם יש לך אדם שיש בו הכנות
 מדותיות טובות אלא שלפי שהוא חסר העסק עם
 הבריות הוא מתנהג כמנהג עיר פרא למד מדבר וילך
 שוב בדרך לבו עד שצריך לערבו עם הבריות כדי
 שילוטשו עוקצי משבתו ע"י החכוך עם בני אדם שונים
 והיה לאיש . אבל לא יועיל זה לאויל שלבו חסר מתחלה
 מכל הכנה טובה ומעולה וכל מקום שהולך לבו חסר
 כלעמם שבא באוילות כך ילך באוילות ומה מועיל לו
 הסערובה עם הריפות דהיינו התערובת עם הבריות :